

บทคัดย่อ

จุดมุ่งหมายของบทความนี้คือการหาอุดมการณ์ที่เป็นเหตุผลเบื้องหลังความพยายามของสมาชิกกลุ่มโซกะกั๊กไกในการเผยแพร่ศรัทธาใน *พระสังฆธรรมปุณทริกสูตร* ซึ่งเป็นแก่นคำสอนของ นิชิเร็นไปทั่วโลกโดยผ่านกิจกรรมด้านต่าง ๆ ผู้เขียนมีข้อเสนอว่า อุดมการณ์สำคัญสองประการเป็นสิ่งที่อยู่เบื้องหลังพันธกิจนั้น ประการแรกได้แก่ชีวิตของ นิชิเร็นซึ่งเปี่ยมด้วยความกรุณาในฐานะที่เป็น “ผู้นำ ครู และบิดามารดา” และในฐานะของ “พระโพธิสัตว์ใจเดียว” ซึ่งนำ “พระโพธิสัตว์บนพื้นพิภพ” ในการเผยแพร่ *พระสังฆธรรมปุณทริกสูตร* สมาชิกกลุ่มโซกะกั๊กไกถือเอาชีวิตของนิชิเร็นดังกล่าวเป็นแม่แบบของชีวิต อุดมการณ์ประการที่สองได้แก่แบบของสังคมในอุดมคติที่นิชิเร็นเสนอไว้ ความสงบสุขและสันติภาพในสังคมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ปกครองและประชาชนบูชา *พระสังฆธรรมปุณทริกสูตร* เพียงสิ่งเดียวเท่านั้น

Abstract

This article attempts to examine ideological rationales behind Soka Gakkai members' worldwide propagation of Nichiren's Buddhism (*kōsen-rufu* in Japanese) through all kinds of activities. It is proposed that, firstly, the life of Nichiren himself as “sovereign, teacher, father and mother” and as “Jōgyō Bōdhisattva,” who leads Bōdhisattva of the Earth to spread the *Lotus Sutra*, is used as a model of compassion for Soka Gakkai members to accomplish worldwide *kōsen-rufu*. Secondly, Nichiren's concept of ideal society, in which happiness and peace can be made possible if and only if rulers and citizens adhere to the *Lotus Sutra* only, is also a significant rationale for their mission to be achieved.

นิชิเร็นกับกลุ่มโซกะกั๊กไก

Nichiren and the Soka Gakkai

ประทุม อังกุลโรหิต*

บทนำ

ในประเทศไทยเมื่อกล่าวถึงพุทธศาสนamahayanของญี่ปุ่นคงไม่มีใครปฏิเสธว่าไม่รู้จักนิกายเซ็น (Zen Buddhism) และหลายคนคงคุ้นเคยกับนิกายสุขาวดี (Pure Land Buddhism) เพราะมีบุคคลทั้งในวงวิชาการและวงการศาสนาในโลกตะวันตกและตะวันออกหันมาศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับนิกายนี้มากขึ้นในปัจจุบัน แต่เมื่อกล่าวถึงชื่อ “นิชิเร็น” (Nichiren ค.ศ.1222-1282) แทบไม่มีใครรู้จักหรือเคยได้ยินชื่อผู้ก่อตั้งพุทธศาสนานิกายนี้มากนัก ในฐานะผู้ก่อตั้งพุทธศาสนานิกายนิชิเร็นซึ่งเป็นนิกายใหม่นิกายหนึ่งของญี่ปุ่นสมัยคะมะกุระ (ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 12-14) นิชิเร็นเป็นผู้ที่มีความคิดแบบสุดโต่ง ปราศจากการประนีประนอมกับความคิดและวิธีปฏิบัติแบบอื่น ยึดมั่นกับการสวด “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” (J-Nam-myōhō-renge-kyō)** ซึ่งในภาษาญี่ปุ่นหมายถึง “ขอนอบน้อมแด่พระสัทธรรมปุณฑริกสูตร” เพียงพระสูตรเดียวเท่านั้น จะเห็นได้ว่าการปฏิเสธคำสอนและปิดกั้นการบูชาพระสูตรอื่นรวมทั้งห้ามปฏิบัติศาสนกิจและประกอบพิธีกรรมอื่นใดทั้งหมดทำให้คำสอนของนิกายนิชิเร็นมีลักษณะ “แคบ” (exclusivistic) จนทำให้มีผู้สงสัยและโต้แย้งว่านิกายนิชิเร็นเป็นพุทธศาสนาหรือไม่ เพราะเมื่อพิจารณาในแง่หนึ่งจะเห็นว่านิกายนิชิเร็นขาดขันติธรรม (tolerance) ซึ่งเป็นหลักสำคัญในพุทธศาสนา (Sansom 1952: 335) อย่างไรก็ตามทรรศนะที่ “แคบ” ของนิชิเร็นนี้เองก็อาจสะท้อนให้เห็นลักษณะสำคัญบางลักษณะของพุทธศาสนamahayanได้ชัดเจนมากขึ้น

ความคิด วิถีชีวิต และกิจกรรมของนิชิเร็นไม่ได้ดึงดูดใจเฉพาะสามัญชนสมัยคะมะกุระเท่านั้นแต่ยังมีอิทธิพลต่อกลุ่มศาสนาใหม่ของญี่ปุ่นในปัจจุบันหลายกลุ่ม เช่นกลุ่มโซกะกั๊กไก (J-Sōka Gakkai) และริชโฌโคเซอิไก (J-Risshō Kōseikai) เป็นต้น กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมสมัยใหม่เหล่านี้เป็นผู้ที่ทำให้คำสอนของนิชิเร็นแพร่หลายทั้งในญี่ปุ่นและในต่างประเทศ แต่ละกลุ่มต่างอ้างคำสอนของนิชิเร็นเพื่ออธิบาย สนับสนุน และใช้เป็นเหตุผลที่อยู่เบื้องหลัง (rationale) เป้าหมายและการดำเนินงานของกลุ่มในแง่มุมมองที่ต่างกันออกไป

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** ในบทความนี้อักษร J ที่อยู่เบื้องหลังหมายถึงภาษาญี่ปุ่น

บทความนี้ต้องการเสนอความคิดของนิชิเร็นซึ่งเป็นเหตุผลที่อยู่เบื้องหลัง (ideological rationales) เป้าหมายของ**กลุ่มโซกะกั๊กโก**หรือ**องค์กรเอสจีไอ**¹ เท่านั้น ทั้งนี้เพราะกลุ่มโซกะกั๊กโกเป็นองค์กรฆราวาสที่มีศักยภาพในการเผยแพร่ความคิดของนิชิเร็นที่ใหญ่มากที่สุดองค์กรหนึ่งโดยมีต้นกำเนิดและศูนย์กลางอยู่ที่ญี่ปุ่น ปัจจุบันองค์กรนี้ประกอบด้วยสมาชิกเกือบทุกประเทศทั่วโลกรวมทั้งในประเทศไทย และยังมีกิจกรรมต่าง ๆ เป็นที่ยอมรับในสหประชาชาติอีกด้วย นอกจากนั้นอิทธิพลของนิชิเร็นต่อกลุ่มโซกะกั๊กโกยังเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นการสืบทอดความคิดจากอดีต การตีความคำสอน และการปรับคำสอนเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบัน ซึ่งอาจนำไปสู่การแสวงหาแนวทางใหม่ในอนาคตเพื่อให้สอดคล้องกับพัฒนาการขององค์กรนี้ที่ขยายตัวไปทั่วโลกด้วย ความคิดของนิชิเร็นจึงช่วยเสริมความเข้าใจทางวิชาการที่เกี่ยวกับพุทธศาสนานิกายของญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากนิกายเซ็นและสุซาวดีซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปอยู่แล้ว

โซกะกั๊กโกในญี่ปุ่นและการก่อตั้งองค์กรเอสจีไอ

โซกะกั๊กโกในภาษาญี่ปุ่นแปลว่า “สมาคมสร้างคุณค่า” (Value-Creating Society) ก่อตั้งโดย ทัซึเนะซะบุโร มะกิกุชิ (Tsunesaburō Makiguchi ค.ศ.1871–1944) ในปี ค.ศ. 1930 และขยายตัวอย่างรวดเร็วหลังสิ้นสงครามโลกครั้งที่สอง โดยมี โจเซอิ โทะตะ (Jōsei Toda) เป็นผู้นำคนสำคัญ

ปรากฏการณ์ทางศาสนาที่สำคัญอย่างหนึ่งในสังคมญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่สองคือการก่อตัวของศาสนาใหม่จำนวนมากซึ่งรวมทั้งกลุ่มที่มีกำเนิดมาก่อนสงครามโลกด้วย เฮช เนิลล์ แมคฟาร์แลนด์ (H. Neill MacFarland) เรียกลักษณะของกลุ่มศาสนาใหม่ในญี่ปุ่นที่เกิดขึ้นมากมายราวกับดอกเห็ดนี้ว่าเป็น “ชั่วโมงเร่งด่วนของเทพเจ้า” (McFarland 1967: 4) เพราะบุคคลจำนวนมากซึ่งตกอยู่ในสภาวะอดอยากยากไร้และขาดแคลนหลังจากญี่ปุ่นแพ้สงครามต่างหันมาหาที่พึ่งทางศาสนาและความเชื่อใดก็ตามที่สามารถอำนวยความสะดวกให้ได้อย่างรวดเร็วที่สุด จะเห็นได้ว่าคำสอนของกลุ่มศาสนาใหม่เหล่านี้ดึงดูดบุคคลให้เข้ามาเป็นสมาชิกของสำนักได้ง่าย เพราะแทบทุกสำนักต่างเสนอแนวความคิดที่เน้นผลประโยชน์ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจที่จะได้รับหลังจากปฏิบัติตามคำสอนของสำนักเป็นหลักสำคัญ ดังที่คะสุโอะ คะซะฮาระ (Kazuo Kasahara) รายงานว่าชาวญี่ปุ่นจำนวนมากหลังสงครามโลกต้องการพ้นจากความทุกข์ ความขาดแคลนต่าง ๆ และหายจากโรคภัยไข้เจ็บทันทีที่เข้ามานับถือศาสนาหรือความเชื่อใดก็ตามเชื่อหนึ่ง (Kasahara 1967: 313) โซกะกั๊กโกก็เป็นหนึ่งในจำนวนกลุ่มศาสนาใหม่เหล่านั้นเช่นกัน

¹ ในงานนี้เมื่อใช้คำว่า “กลุ่มโซกะกั๊กโก” หรือ “องค์กรเอสจีไอ” หมายถึงชื่อรวมของสมาคมโซกะกั๊กโกทั้งในญี่ปุ่นและในต่างประเทศซึ่งเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Soka Gakkai International (SGI) ในญี่ปุ่นเรียกชื่อสมาคมว่า “โซกะกั๊กโก” (Soka Gakkai) ส่วนในต่างประเทศนั้น แต่ละประเทศจะมีชื่อเฉพาะของตนเช่น สมาคมโซกะกั๊กโกในสหรัฐอเมริกาปัจจุบันใช้ชื่อ “SGI-USA” ส่วนในประเทศไทยใช้ชื่อว่า “สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย”

ในข้อเขียนเรื่อง *Kachiron* (The Philosophy of Value)² มะกิงุชิเสนอ “ทฤษฎีการสร้างคุณค่า” (Theory of Creation of Value) ไว้ว่า “ชีวิตที่มีความสุขก็ไม่ใช่อะไรอื่นนอกจากสภาวะของการดำรงอยู่ของชีวิตที่แต่ละบุคคลสามารถสร้างและได้มาซึ่งคุณค่าทั้งหมดอย่างสมบูรณ์” (Toda 1964: 4) คำถามที่สำคัญคือคุณค่าอะไรบ้างที่บุคคลพึงแสวงหาและสร้างสรรค์เพื่อให้ได้มาซึ่งความสุขในชีวิต มะกิงุชิอธิบายว่ามนุษย์ควรแสวงหาและสร้างคุณค่าสามประการ ได้แก่ ความงาม (beauty, J-bi) ผลประโยชน์ (gain หรือ benefit, J-ri) และความดี (goodness, J-zen) ส่วนสิ่งที่มีลักษณะตรงข้ามกับค่าเหล่านี้สามประการเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยงและละเว้น มะกิงุชิอธิบายคุณค่าสามประการที่ควรสร้างสรรค์ดังนี้ “ความงาม” หมายถึงคุณค่าทางผัสสะซึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับมาโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส “ผลประโยชน์” หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสภาพแวดล้อมภายนอกซึ่งทำให้บุคคลนั้นสามารถดำรงอยู่และพัฒนาชีวิตได้ ส่วน “ความดี” หมายถึงการกระทำของแต่ละบุคคลด้วยความสมัครใจซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั้งหลายมาอยู่ร่วมกัน (Toda 1964: 13)

ตามทรรศนะของมะกิงุชิ หลักการสร้างคุณค่าเป็นการสร้างความสมดุลระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม มิใช่การสอนให้คนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนจนละเลยประโยชน์ส่วนรวม เพราะขณะที่ “ผลประโยชน์” คือการสร้างคุณค่าที่ครอบคลุมชีวิตของปัจเจกชนทุกด้าน “ความดี” เป็นสิ่งที่ทำให้กลุ่ม ชุมชน หรือสังคมที่ปัจเจกชนดำรงชีวิตอยู่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและสามารถพัฒนาต่อไปได้ ดังนั้น “ความดี” จึงเป็นประโยชน์สำหรับสาธารณะโดยส่วนรวม ถ้าพิจารณาอีกด้านหนึ่งจะพบว่าในที่สุดความสุขของสังคมโดยส่วนรวมสำคัญมากกว่าความสำเร็จหรือความสุขของปัจเจกชนถึงแม้ความสุขของสังคมน้อยเกิดมาจากความสุขของปัจเจกชนก็ตาม เพราะในบรรดาค่าทั้งสามนี้ “ความดี” ถือเป็นค่าสูงสุด แต่การแสวงหาเพื่อให้ได้มาซึ่งคุณค่าเหล่านั้นจะเป็นไปได้ก็โดยการปฏิบัติตามคำสอนของนิชิเร็นซึ่งเป็นคำสอนที่ “ถูกต้อง” เพียงคำสอนเดียวเท่านั้น

สำหรับโชกะกั๊กโกะนั้นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จด้านเศรษฐกิจ การมีสุขภาพดี และอื่น ๆ ตามที่มะกิงุชิสอนไว้ก็คือการสวดดี “นัมเมียวโฮเร็งเงะเคียว” หรือเรียกกันว่าการสวดโดโมะกุ (J-Daimoku) พร้อมกับเผยแพร่และแนะนำการสวดดีนี้แก่บุคคลทั่วไป ในปี ค.ศ. 1954 โทะตะซึ่งเป็นผู้นำของสมาคมโชกะกั๊กโกะในญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่สองได้เสนอข้อเขียนสำคัญชื่อ *Shakubuku Kyōten* สำหรับสมาชิกใช้เป็นคู่มือใน “การเผยแพร่และแนะนำ” (J-shakubuku)³ ศรัทธาในพระสัทธรรม-

² ผลงานเรื่อง *Kachiron* ของมะกิงุชิได้รับการจัดพิมพ์ในปี ค.ศ. 1931 โทะตะได้แก้ไขเรียบเรียงใหม่และจัดพิมพ์ในปี ค.ศ. 1951 ซึ่งอาจมีข้อแตกต่างจากต้นฉบับอยู่บ้าง แต่โทะตะก็มีเคียวอ้างว่าฉบับเรียบเรียงใหม่นี้เป็นผลงานของตนแต่ประการใด

³ “ฉะกุบุกุ” (shakubuku) ในภาษาญี่ปุ่นหมายถึงการเปลี่ยนศรัทธาของบุคคลโดยการทำให้บุคคลเหล่านั้นยกเลิกความเชื่อเดิมและหันมาปฏิบัติตามคำสอนของโชกะกั๊กโกะซึ่งมีหลายขั้นตอน ส่วน “โดะกุ” (shōjū) เป็นการเปลี่ยนศรัทธาของบุคคลด้วยวิธีการที่นุ่มนวลกว่า “ฉะกุบุกุ” ในงานนี้จะใช้คำว่า “การเผยแพร่และแนะนำ” เพียงคำเดียวแทนทั้ง “ฉะกุบุกุ” และ “โดะกุ” เพราะในปัจจุบันการปฏิบัติของสมาชิกตามความเป็นจริงทั้งสองคำมีความหมายใกล้เคียงกัน

บุญทริกสูตรและการสวดโคมะกุ ในเอกสารนี้โทะตะอธิบายวิธีการเผยแพร่และความจำเป็นในการเผยแพร่ ศรัทธาที่ ประโยชน์ที่สำคัญที่สุดที่จะได้รับจาก “การเผยแพร่และแนะนำ” การสวดโคมะกุคือการบรรลุพุทธ ภาวะในชีวิตนี้ (Brannen 1968: 43) นับตั้งแต่นั้นมาสมาชิกโซกะกัไกถือว่า “การเผยแพร่และแนะนำ” เป็น หน้าที่และวิถีสู่ความหลุดพ้นของแต่ละคน

ผู้รับผิดชอบโซกะกัไกหลังจากโทะตะคือไดเซกุ อิเกะตะ (Daisaku Ikeda ค.ศ. 1928-) ตั้งแต่ ทศวรรษที่ 60 เป็นต้นมาโซกะกัไกภายใต้ความรับผิดชอบของอิเกะตะมีฐานที่มั่นคง นอกเหนือจากการเผย แพร่ความเชื่อทางศาสนาซึ่งเกิดจากการผสมผสานคำสอนของมะกังซึกับคำสอนของนิชิเรนที่เน้นความสุข ของปัจเจกบุคคล (individual happiness) เพื่อนำไปสู่ความสุขของสังคมและสันติภาพของโลก (world peace) แล้ว สมาคมยังได้จัดกิจกรรมทางด้านสังคมและวัฒนธรรมหลายประเภทให้สมาชิกเช่นศิลปะ ดนตรี นอกจากนี้ อิเกะตะได้สร้างโรงเรียนมหาวิทยาลัย และสถาบันปรัชญาตะวันออก (Institute of Oriental Philosophy) ด้วย จากความพยายามของสมาชิกใน “การเผยแพร่และแนะนำ” ความเชื่อทางศาสนาและการที่สมาคม ขยายขอบเขตของกิจกรรมให้กว้างออกไปรวมทั้งการก่อตั้งพรรคการเมืองโคเมอิ (Kōmei) ทำให้โซกะกัไก สามารถดึงดูดชาวญี่ปุ่นเข้ามาเป็นสมาชิกของสมาคมได้เป็นจำนวนมากและกลายเป็นองค์กรทางศาสนาใหม่ ที่ใหญ่มากองค์กรหนึ่ง ปัจจุบันมีสมาชิกทั่วประเทศประมาณ 8,120,000 ครอบครัว⁴

กิจกรรมที่สำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่งที่อิเกะตะเพิ่มเข้ามาในสมาคมคือการก่อตั้งสำนักงานเพื่อดูแล กิจการด้านต่างประเทศ (Overseas Bureau) โดยเฉพาะขึ้นเมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1960 ซึ่งนับว่าเป็นก้าว แรกของ “การเผยแพร่และแนะนำ” ความคิดและการปฏิบัติธรรมของโซกะกัไกในระดับนานาชาติ แต่ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมาหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเผยแพร่ความคิดและกิจกรรมของโซกะกัไกใน ต่างประเทศคือองค์กร Soka Gakkai International เรียกว่า **เอสจีไอ** (SGI) มีอิเกะตะดำรงตำแหน่ง ประธานองค์กรจนถึงปัจจุบัน โดยมีสมาคมโซกะกัไกในประเทศต่าง ๆ 128 ประเทศเป็นสมาชิก สมาคม โซกะกัไกในแต่ละประเทศมีการดำเนินงานของตนเองซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรม กฎหมาย และ ขนบธรรมเนียมของประเทศนั้น ๆ ในแง่หนึ่งสมาคมโซกะกัไกเหล่านี้เป็นอิสระจากสำนักงานใหญ่เอสจีไอ ในญี่ปุ่น แต่ในอีกแง่หนึ่งก็ยังคงอยู่ภายใต้ “ร่มเงา” ของเอสจีไอในลักษณะของการรับฟังคำแนะนำและข้อ เสนอแนะจากอิเกะตะให้ความสนับสนุนและร่วมมือกับเอสจีไอในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์หลักขององค์กรบรรลุผลสำเร็จ และรวมทั้งอาจรับความช่วยเหลือด้านเอกสารและสิ่งพิมพ์ จากเอสจีไอด้วย

ในฐานะประธานเอสจีไอ อิเกะตะมีความมุ่งมั่นและรับผิดชอบในการชี้แนะแนวทางการปฏิบัติ ศรัทธาตามคำสอนของนิชิเรน และเป็นผู้นำของสมาชิกโซกะกัไกทั่วโลกเพื่อการเผยแพร่ธรรมไพศาลเพื่อ สันติสุขของโลก (J- kōsen-rufu) จะเห็นได้จากสิ่งที่อิเกะตะกระทำอย่างสม่ำเสมอ นับตั้งแต่ก่อตั้งองค์กร

⁴ ข้อมูลนี้ได้รับจาก Yukito Idogawa ซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายวัฒนธรรมของโซกะกัไกในญี่ปุ่น (Chief of Cultural Affairs Division, Office of Information and Public Relations) เมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2541

เอสจีไอเป็นต้นมาคือการสนทนา (dialogue) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้นำของประเทศต่าง ๆ และนักวิชาการที่สำคัญ ๆ ของโลก เช่น เฮนรี คิสซิงเจอร์ (Henry A. Kissinger) อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชแห่งประเทศไทย ประธานาธิบดีเนลสัน มันเดลา (Nelson Mandela) แห่งประเทศสาธารณรัฐอัฟริกาใต้ อาร์โนลด์ ทอยน์บี และไบรอัน วิลสัน (Arnold Toynbee และ Bryan Wilson) นักวิชาการจากอังกฤษ และบุคคลอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสันติภาพของโลกและมนุษยชาติซึ่งสมาชิกกลุ่มโซกะกักไกทั้งหลายใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. **เอสจีไอ**จะต้องเสริมสร้างสันติภาพ วัฒนธรรม และการศึกษาเพื่อความสุขและความเป็นอยู่ที่ดีของมวลมนุษยชาติโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของพุทธศาสนาที่ให้ความสำคัญแก่คุณค่าของชีวิต
2. **เอสจีไอ**ซึ่งตั้งอยู่บนอุดมคติของความเป็นพลเมืองโลกจะต้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและปราศจากการแบ่งแยกบุคคลในทุกด้าน
3. **เอสจีไอ**จะต้องเคารพและปกป้องเสรีภาพทางศาสนาและการแสดงออกทางศาสนา
4. **เอสจีไอ**จะต้องส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาพุทธของนิชิเรน ไดโดเม นิน [คำยกย่อง] โดยผ่านการแลกเปลี่ยนในระดับสามัญชนทั่วไป ซึ่งด้วยวิธีการนี้จะช่วยเสริมสร้างความสุขให้แก่ปัจเจกบุคคล
5. **เอสจีไอ**จะดำเนินการโดยผ่านสมาคม [โซกะกักไก] ที่เป็นสมาชิกขององค์กรให้ช่วยกระตุ้นสมาชิกในการเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่สังคมในฐานะพลเมืองดีของสังคมนั้น
6. **เอสจีไอ**จะต้องเคารพความเป็นอิสระและอำนาจเด็ดขาดในการดำเนินงานของสมาคม [โซกะกักไก] ที่เป็นสมาชิกขององค์กร ทั้งนี้โดยเป็นไปตามสภาวะเงื่อนไขในแต่ละประเทศ
7. **เอสจีไอ**ซึ่งตั้งอยู่บนหลักแห่งสันติจะต้องเคารพศาสนาอื่น ใช้การสนทนาและร่วมมือกับศาสนาเหล่านั้นเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาพื้นฐานเกี่ยวกับมนุษยชาติ
8. **เอสจีไอ**จะต้องเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรมและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสังคมนานาชาติที่มีความกลมกลืนและความเข้าใจซึ่งกันและกัน
9. **เอสจีไอ**จะต้องส่งเสริมการรักษาธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมโดยมีอุดมคติของการอิงอาศัยซึ่งกันและกันในพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน
10. **เอสจีไอ**จะต้องอำนวยความสะดวกในด้านการศึกษา การแสวงหาความจริง และการพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการ ทั้งนี้เพื่อทำให้ปัจเจกบุคคลทั้งหลายได้ขัดเกลาบุคลิกภาพของตนและตีค่าความสุขในชีวิต

(Soka Gakkai International 1996)

ปัจจุบันองค์กรเอสซีไอได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์กรเอกชน (non-governmental organization) ของสหประชาชาติ และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมและการศึกษาเพื่อสนับสนุนการสร้างสันติภาพของโลก เช่น การจัดนิทรรศการต่อต้านการใช้อาวุธนิวเคลียร์ “Nuclear Arms: Threats to Our World” ร่วมกับหน่วยงานของสหประชาชาติออกแสดงในหลายประเทศทั่วโลก³ และนิทรรศการเรื่อง “War and Peace” จัดแสดงครั้งแรกที่สำนักงานใหญ่สหประชาชาติในนิวยอร์กเมื่อปี ค.ศ. 1989 และอีกหลายแห่งในญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้องค์กรได้จัดหาทุนและส่งอาสาสมัครไปช่วยในค่ายผู้ลี้ภัยในเอเชียและแอฟริกา รวมทั้งสนับสนุนการจัดประชุมเชิงวิชาการในสถาบันการศึกษาในต่างประเทศเพื่อส่งเสริมความเข้าใจและการร่วมมือซึ่งกันและกันมาโดยตลอด

กล่าวโดยสรุปจะเห็นว่ากิจกรรมที่กลุ่มโซกะกั๊กโกส่งเสริมและดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จแยกออกเป็นสองระดับคือ ระดับบุคคลและระดับสังคม ในระดับบุคคลนั้นจะเห็นได้ชัดเจนว่าสมาชิกกลุ่มโซกะกั๊กโกทั้งหลายได้รับการอบรมและได้รับการกระตุ้นอยู่ตลอดเวลาให้ช่วยกัน “เผยแพร่และแนะนำ” คำสอนของนิชิเร็นแก่บุคคลทั่วไปเพื่อการเผยแพร่ธรรมไพศาล ส่วนวิธีการและขั้นตอนของ “การเผยแพร่และแนะนำ” อาจแตกต่างกันไปในแต่ละสถานที่และแต่ละประเทศสิ่งนี้เป็นเป้าหมายที่อิเกะดะกล่าวย้ำอยู่เสมอในคำปราศรัยและการบรรยายในที่ต่าง ๆ โดยการยกตัวอย่างจากข้อเขียนของนิชิเร็นมาสนับสนุน เช่น

“... มีศัตรูอีกมากที่เราต้องเผชิญหน้า จึงจัดความกลัวทั้งหลายออกไปและอย่าคิดล้มเลิกศรัทธา”

ข้าพเจ้าจดจำถ้อยคำเหล่านี้ของนิชิเร็นไว้ในกันบังของหัวใจ ในวาระที่มีชีวิตชีวาอย่างแท้จริงเช่นนี้ ข้าพเจ้ามุ่งมั่นอย่างหาญกล้าในการอุทิศตนเพื่อสืบสานความปรารถนาสุดท้ายของนิชิเร็นให้บรรลุผลสำเร็จ นั่นคือ การเผยแพร่ธรรมไพศาล ซึ่งจะเปลี่ยนการดูหมิ่นและการวิพากษ์วิจารณ์ [พระธรรม] อย่างไรให้หมดทั้งปวงให้กลายเป็นรากฐานของพัฒนาการของเรา...

(Ikeda 1984: 156)

ลักษณะสำคัญของ “การเผยแพร่และแนะนำ” ของกลุ่มโซกะกั๊กโกที่เป็นสาระสำคัญคือการยืนยันว่าคำสอนของนิชิเร็นเป็นคำสอนที่ถูกต้องเพียงคำสอนเดียวโดยยกเลิกวัดดูบูชาในศาสนาอื่นทั้งหมดเหลือเพียงการบูชาพระสัทธรรมปุณทริกสูตร เพียงสิ่งเดียว สำหรับสมาชิกกลุ่มโซกะกั๊กโกนั้นความสงบของสังคมและสันติสุขของโลกจะเป็นไปไม่ได้ถ้าบุคคลไม่มีศรัทธาในพระสัทธรรมปุณทริกสูตร หลัก “การเผยแพร่และแนะนำ” ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการอธิบายประโยชน์ (benefit) ที่บุคคลจะได้รับเมื่อเข้ามาเป็นสมาชิกของโซกะกั๊กโกและปฏิบัติตามคำสอนของนิชิเร็น ผลประโยชน์ที่บุคคลจะได้รับเป็นไปได้อย่างชัดเจนและจิตใจ แต่ประโยชน์สูงสุดคือการบรรลุพุทธภาวะในชีวิตนี้ กลุ่มโซกะกั๊กโกเชื่อว่าเมื่อบุคคลมีความสุข

³ ในประเทศไทยนิทรรศการนี้จัดแสดงที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยระหว่างวันที่ 11-24 มกราคม พ.ศ. 2531

สังคมและโลกก็จะมีความสุขเกิดขึ้นตามมาด้วย นอกจากนั้นใน “การเผยแพร่และแนะนำ” จะต้องสร้างภาพลักษณ์ของสมาคมในทางที่ดี เพื่อลดแรงต้านจากสังคมภายนอก ดังนั้นหน้าที่หนึ่งในกระบวนการ “การเผยแพร่และแนะนำ” ของสมาชิกกลุ่มโซกะกั๊กโกในปัจจุบันก็คือการดำรงตนเป็นพลเมืองที่ดีเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของสมาคมให้เป็นที่ยอมรับของสังคม (Soka Gakkai International 1996)

ส่วนกิจกรรมในด้านสังคมนั้นจะพบว่าประธานองค์กรเอสจีไอให้ความสนใจในการส่งเสริมสันติภาพ วัฒนธรรม และการศึกษาของประชาชนทั้งในระดับภูมิภาคและนานาชาติเป็นอย่างยิ่ง รางวัลที่อิเกะตะได้รับที่สำคัญคือรางวัลทางด้านสันติภาพจากองค์กรสหประชาชาติ (UN Peace Award) และรางวัลด้านการสนับสนุนและส่งเสริมสันติธรรม (Simon Wiesenthal Center's International Tolerance Award) ตอนหนึ่งของคำปราศรัยในวาระฉลองครบรอบ 23 ปีของการก่อตั้งองค์กรเอสจีไอ อิเกะตะกล่าวดังนี้

นิชิเรนเขียนไว้ว่า “วิถีที่แท้จริงของชีวิตคือวิถีของโลกียธรรม” ข้าพเจ้าตีความข้อความนี้ว่า ถ้าเราต้องการหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดในอดีตไม่ให้เกิดขึ้นอีก ศาสนาทั้งหลาย (religions) ต้องให้ความสำคัญในการสนองความต้องการจำเป็นที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของบุคคล ผู้ซึ่งต้องการความช่วยเหลืออย่างแท้จริง และหาข้อยุติปัญหาที่สังคมมนุษย์กำลังเผชิญอยู่ เป็นประการแรก ในลักษณะนี้ศาสนาต้องเป็นรากฐานทางจิตวิญญาณเพื่อการแข่งขันในด้านสันติภาพ

อนาคตที่เต็มไปด้วยความหวังจะเกิดขึ้นได้ก็โดยการเอาชนะสิ่งที่โหดเหี้ยมวิจารณ์ว่าเป็นความเห็นแก่ตนเองที่คับแคบ และโดยการส่งเสริมการแข่งขันด้านความสุขและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษยชาติที่เสนอไว้โดยมะกิซุชิซึ่งหมายถึงความร่วมมือซึ่งกันและกันในการสร้างคุณค่าของกลุ่มบุคคลที่แสดงเจตจำนงในการอยู่ร่วมกันในฐานะพลเมืองโลก แท้ที่จริงสิ่งนี้คือวัตถุประสงค์หลักขององค์กรเอสจีไอซึ่งเป็นขบวนการแห่ง “การปฏิวัติมนุษยชาติ” (human revolution)

. . . ข้าพเจ้ามีความมั่นใจอย่างเต็มที่ว่าคุณคนทั้งหลายไม่ว่าจะอยู่ ณ แห่งหนใดก็ตาม ถ้าได้เข้ามาสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกันอย่างจริงจังทั้งนี้เพื่อแสดงหลักการร่วมกันด้านความเชื่อและการกระทำ และถ้าได้ร่วมมือกันอย่างเคียงบ่าเคียงไหล่ในการสร้างวัฒนธรรมทางสันติภาพแล้วละก็ เราคงได้เห็นรุ่งอรุณแห่งสหัสวรรษที่ 3 (third millennium) ของมนุษยชาติ ซึ่งจะเป็นศักราชที่มนุษย์ทุกคนสามารถชื่นชมกับความสุขได้ (Ikeda's 1998 Peace Proposal: 31)

ถ้าพิจารณาความคิดของอิเกะตะจากข้อเขียน คำปราศรัย และการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดของอิเกะตะกับบุคคลต่าง ๆ อย่างมิวเินอาจคิดว่าเป้าหมายที่แท้จริงของกลุ่มโซกะกั๊กโกคือการสร้างสันติภาพ ส่งเสริมวัฒนธรรม และสนับสนุนการศึกษาของมวลมนุษยชาติ แต่คำถามที่สำคัญก็คือกิจกรรมเหล่านี้เป็นไป

เพื่อการเผยแพร่ธรรมไพศาลหรือไม่ คำตอบก็คือ อิกะคะได้กล่าวไว้ทั้งอย่างชัดเจนและที่มีนัยแฝงว่ากิจกรรมทั้งหลายของกลุ่มโซกะกั๊กโกมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันซึ่งเป็นเป้าหมายระยะยาวหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดตลอดชีวิต (ultimate goal) นั่นคือการเผยแพร่ธรรมไพศาล แต่ทำไมอิกะคะจึงเน้นการส่งเสริมสันติภาพ วัฒนธรรม และการศึกษาอยู่เสมอ สำหรับเรื่องนี้อาจอธิบายได้ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเป้าหมายในระดับพื้นผิว (surface goal) เท่านั้น ดังนั้นจึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่ากิจกรรมทางสังคมทุกด้านที่สมาชิกกลุ่มโซกะกั๊กโกที่อยู่ในประเทศต่าง ๆ กระทำนั้นแท้ที่จริงเป็นไปเพื่อการเผยแพร่ธรรมไพศาลเท่านั้นโดยใช้เป้าหมายระดับพื้นผิวเป็นเครื่องมือสำคัญ ทั้งนี้เพราะถ้าพิจารณาโดยทางทฤษฎีแล้วจะพบว่า การเผยแพร่ธรรมไพศาลจะเป็นไปไม่ได้ถ้าบุคคลในสังคมไม่ปฏิบัติตามคำสอนของนิชิเรนหรือไม่เปลี่ยนสังคมให้เป็นไปตามที่นิชิเรนเสนอไว้ในข้อเขียนเรื่อง*วิชไฉเอ็งโกะกุรณ* ซึ่งถือว่าเป็นข้อเขียนสำคัญที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับความสงบสุขของชาติ

ถ้าเป้าหมายของกลุ่มโซกะกั๊กโกที่แท้จริงคือการเผยแพร่ธรรมไพศาลเพียงประการเดียว ก็สามารถตรวจสอบต่อไปได้อีกว่ามีอุดมการณ์สำคัญอะไรบางอย่างที่เป็นเหตุผลเบื้องหลัง (ideological rationales) ความพยายามของสมาชิกกลุ่มโซกะกั๊กโกในการทำให้เป้าหมายนี้บรรลุผลสำเร็จ

อุดมการณ์ที่อยู่เบื้องหลัง (ideological rationales) การเผยแพร่ธรรมไพศาล

ถึงแม้ว่าในความเป็นจริงจะเป็นไปได้ที่เหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการเผยแพร่ธรรมไพศาลของกลุ่มโซกะกั๊กโกมาจากหลายด้านเช่นด้านจิตวิทยาและด้านสังคม ตัวอย่างเช่น การได้รับการยกย่องและยอมรับจากสังคม ความรู้สึกในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่ม (group identity) ความภูมิใจในกลุ่ม (group pride) และความเชื่อว่าเป็นกลุ่มที่ได้รับการเลือกสรรให้ได้ฟังคำสอนเกี่ยวกับ*พระสัทธรรมปุณฑริกสูตร* (selected group) เป็นต้น^๖ แต่สิ่งที่ผู้เขียนต้องการเสนอในบทความนี้คือ หลักการหรืออุดมการณ์สำคัญ (ideological rationales) ที่อยู่เบื้องหลังความพยายามและความร่วมแรงร่วมใจกันอย่างแข็งขันของสมาชิกกลุ่มโซกะกั๊กโกในการเผยแพร่ธรรมไพศาลเพื่อสันติสุขของมวลมนุษยชาติ ทั้งนี้เพราะว่าในขณะที่เหตุผลเบื้องหลังทางจิตวิทยาหรือทางสังคมอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลและเทศะ อุดมการณ์จะเป็นพลังที่มีอิทธิพลต่อสมาชิกทั้งหลายตลอดชีวิตตราบเท่าที่ยังดำรงความเป็นสมาชิกของกลุ่มโซกะกั๊กโก

อุดมการณ์ที่จะกล่าวถึงในที่นี้หมายถึงหลักคำสอนหรือความคิดสำคัญของนิชิเรนซึ่งมีอิทธิพลต่อกลุ่มโซกะกั๊กโก อุดมการณ์เป็นเสมือนพิมพ์เขียว (blueprint) ที่สมาชิกยึดถือเป็นหลักเพื่อให้พันธกิจของกลุ่มประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย (Snow 1993: 30) ถึงแม้ว่าคำสอนของนิชิเรนจะมีรายละเอียดทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ แต่เฉพาะในส่วนที่เป็นอุดมการณ์สำคัญของกลุ่มโซกะกั๊กโกนั้นผู้เขียนขอเสนอในทัศนะสองมโนทัศน์ต่อไปนี้สำหรับเป็นแนวทางในการอธิบาย : ชีวิตในอุดมคติ และ สังคมในอุดมคติ

^๖ เนื่องจากเหตุผลเบื้องหลังทางสังคมและจิตวิทยาอยู่นอกขอบเขตของงานนี้ ผู้สนใจโปรดดูตัวอย่างใน David A. Snow, *Shakubuku: A Study of the Nichiren Shoshu Buddhist Movement in America, 1960-1975* (New York: Garland Publishing, Inc., 1993).

ชีวิตในอุดมคติ

ในปรัชญาตะวันตกมีคำถามที่สำคัญคำถามหนึ่งคือ ชีวิตในอุดมคติหรือชีวิตที่ดีคืออะไร การตอบคำถามนี้ได้เท่ากับการอธิบายจุดหมายที่แท้จริงของชีวิตของแต่ละบุคคล ในขณะที่เดียวกันการรู้จุดหมายปลายทางของชีวิตก็คือ การรู้แนวทางในการดำเนินชีวิต และวิถีทางของการดำเนินชีวิตสามารถพิจารณาได้จากกิจกรรมทั้งหลายที่บุคคลกระทำนั่นเอง อย่างไรก็ตามสำหรับนักปรัชญาคำถามนี้คงมิได้มีเพียงคำตอบเดียวดังจะเห็นได้จากข้อโต้แย้งที่นักปรัชญาสำนักต่าง ๆ เสนอไว้ แต่สำหรับกลุ่มโซเกะกัไก คำถามที่ว่าชีวิตที่ดีหรือชีวิตในอุดมคติคืออะไร เราสามารถตอบได้โดยไม่ลังเลเลยว่าชีวิตในอุดมคติของสมาชิกกลุ่มโซเกะกัไกคือ **ชีวิตของนิชิเรน** แต่ปัญหาก็คือ ชีวิตของนิชิเรนเป็นชีวิตในอุดมคติในแง่ใดบ้าง

ชีวิตของ "ผู้นำ ครู และบิดามารดา"

ประการแรกชีวิตของนิชิเรนในฐานะที่เป็น "ผู้นำ ครู และบิดามารดา" ของสานุศิษย์ทั้งที่เป็นบรรพชิตและฆราวาส ใน "The Opening of the Eyes" นิชิเรนกล่าวว่า "มีบุคคลสามประเภทที่ควรแก่การเคารพบุคคลเหล่านั้นได้แก่ ผู้นำ ครู และบิดามารดา. . ." (Nichiren's Major Writings Vol. 2 1995: 59) และในตอนสุดท้ายของข้อเขียนเดียวกันนี้ นิชิเรนสรุปว่า "ข้าพเจ้า นิชิเรน คือผู้นำ ครู และบิดามารดาของชาวญี่ปุ่นทั้งหลาย" (Nichiren's Major Writings Vol. 2 1995: 187)

ในสายตาของกลุ่มโซเกะกัไกโดยทั่วไป การเป็น "ผู้นำ" หมายความว่านิชิเรนมีคุณธรรมของความเป็นผู้นำซึ่งมีหน้าที่ปกป้อง ค้ำครองและทำให้บุคคลทั้งหลายมีความเป็นอยู่ที่ดี สำหรับคุณธรรมในฐานะ "ครู" นั้น หมายความว่า นิชิเรนมีความสามารถในการให้ความรู้และปัญญาแก่บุคคลทั้งหลายและช่วยให้เขาเหล่านั้นมีแนวทางการปฏิบัติโดยมีการคิดที่ถูกต้องเป็นพื้นฐาน ส่วนคุณธรรมประการสุดท้ายคือการเป็น "บิดามารดา" หมายถึงการมีความเมตตากรุณาห่วงใยและพร้อมที่จะปกป้องบุคคลทั้งหลายให้พ้นจากอันตรายทั้งปวง รวมทั้งช่วยให้พวกเขาเหล่านั้นสามารถพัฒนาความสามารถในการดำรงชีวิตด้วยตนเองได้ (Fundamentals of Buddhism 1993: 175) เราจะพบการแสดงออกซึ่งคุณธรรมเหล่านี้ของนิชิเรนในจดหมายที่นิชิเรนเขียนถึงสานุศิษย์ในวาระต่าง ๆ กัน ตัวอย่างเช่นใน "Reply to Sennichi-ama" นิชิเรนได้แสดงความห่วงใยต่อเซ็นนิชิ-อะมะที่สูญเสียสามีไปดังต่อไปนี้

บ้านที่ปราศจากบุรุษเปรียบเสมือนบุคคลที่ไม่มีวิญญาณ เธอจะมีใครเป็นที่ปรึกษาเรื่องต่าง ๆ และเธอจะปรนนิบัติใครกันเล่า แต่แยกจากสามีเพียงวันสองวันเธอก็ยังไม่สบายใจแล้วนี่สามีจากเธอไปตั้งแต่วันที่ยี่สิบเอ็ดเดือนสามปีที่แล้วโดยที่เธอไม่เห็นเขากลับมาอีกเลยนับตั้งแต่นั้นมา นี่ย่างเข้าเดือนที่เจ็ดของปีนี่แล้ว ถึงแม้ตัวเขาจะไม่กลับมาทำไมถึงไม่ส่งข่าวถึงเธอบ้างเล่า

. . . แม้แต่สวรรค์ยังเศร้าโศกและโลกก็ยังคร่ำครวญต่อการจากไปของชายผู้นี้ซึ่งจะไม่มีวันกลับมาอีกแล้ว เธอต้องรู้สึกเช่นเดียวกันเป็นแน่ ขอให้เธอยึดพระสัทธรรมปุณฺทริกสูตรไว้

เป็นสิ่งบำรุงกำลังในการเดินทางไปสู่ชาติขงภูแดนบริสุทธิ์ ให้เร็วที่สุด เพื่อว่าเธอจะได้พบ
เขานั้น

(Yampolsky, ed. 1996: 396-7)

คุณธรรมของนิชิเร็นเหล่านี้ได้รับการยกย่องโดยอิเกะตะทั้งในข้อเขียนและในการบรรยายเกี่ยวกับ
ธรรมนิพนธ์ของนิชิเร็นในวาระต่าง ๆ อิเกะตะจะเน้นอยู่เสมอว่านิชิเร็นเป็นผู้ที่มีเมตตาธรรมต่อบุคคล
ทั้งหลาย สมควรที่สมาชิกกลุ่มโซกะกั๊กโกะจะถือเป็นตัวอย่าง เช่นในคำบรรยายเกี่ยวกับธรรมนิพนธ์เรื่อง
“Heritage of the Ultimate Law” อิเกะตะกล่าวถึงนิชิเร็นดังต่อไปนี้

สำหรับข้าพเจ้า เหตุผลหนึ่งที่ [นิชิเร็น] ไดโณนิมิได้เป็นเพียงอาจารย์ที่ไม่อาจหาผู้ใด
เสมอเหมือนได้เท่านั้น แต่ยังเป็นที่มาของแรงบันดาลใจอันอบอุ่นอีกด้วยก็เพราะสมรรถ-
ภาพของไดโณนิมิที่แสดงออกถึงความห่วงใย สนใจ และเอาใจใส่ต่อศิษย์ทุกคนอย่างแน่ว
แน่นมั่นคงโดยปราศจากขอบเขตใด ๆ ทั้งสิ้น... ไดโณนิมิตั้งความเดือดร้อนของศิษย์มาก
กว่าความทุกข์ของตนเอง

(Ikeda 1987: 168-9)

สำหรับสมาชิกกลุ่มโซกะกั๊กโกะทั้งหลาย หลักคุณธรรมทั้งสามนี้เป็นสิ่งที่บุคคลควรพัฒนาให้เกิดขึ้นใน
ตนเองเพราะลักษณะเหล่านี้คือมาตรฐานที่แสดงถึงความเป็นมนุษย์ที่แท้จริง “พระพุทธเจ้าคือผู้ที่ทรงไว้ซึ่ง
คุณธรรมดังกล่าวและได้แสดงคุณธรรมเหล่านี้ออกมาเพื่อทุกชีวิตในโลกนี้” (*Fundamentals of Buddhism*
1993: 176)

ชีวิตของพระโพธิสัตว์ใจเจียว (J-Jōgyō Bōdhisattva)

ชีวิตในอุดมคติประการที่สองสืบเนื่องมาจากคุณธรรมของนิชิเร็นที่มีความกรุณา (compassion) เป็น
รากฐานสำคัญ แท้ที่จริงความกรุณาคืออุดมคติของพระโพธิสัตว์ผู้ซึ่งปรารถนาให้สรรพสัตว์ทั้งหลายพ้นทุกข์
พระโพธิสัตว์ที่สำคัญที่สุดสำหรับสมาชิกกลุ่มโซกะกั๊กโกะคือ พระโพธิสัตว์ใจเจียว [หมายถึง “พระโพธิสัตว์
วิเศษจาริตรา” (Viśiṣṭacāritra) ในภาษาสันสกฤต] ตามที่ปรากฏในพระสังฆธรรมปุณทริกสูตร เพราะที่สำคัญ
เหนือสิ่งอื่นใดก็คือพระโพธิสัตว์ใจเจียวคือ ผู้นำของ “พระโพธิสัตว์บนพื้นพิภพ” ทั้งหมด (Bodhisattva of the
Earth) ในการเผยแผ่พระสังฆธรรมปุณทริกสูตร ถึงแม้ชีวิตที่เป็นอุดมคติในลักษณะของ “ผู้นำ ครู และบิดา
มารดา” กับในฐานะของ “พระโพธิสัตว์ใจเจียว” มิได้แยกจากกันอย่างเด็ดขาด แต่ในเชิงเปรียบเทียบจะเห็น
ว่าชีวิตในอุดมคติประการหลังเป็น “วิถีของพระโพธิสัตว์” อย่างแท้จริงซึ่งสมาชิกกลุ่มโซกะกั๊กโกะใช้เป็น
อุดมคติในการดำเนินชีวิตโดยมีการเผยแผ่ธรรมไพศาลเป็นเป้าหมายสูงสุด

ตามคำสอนของพุทธศาสนาโดยทั่วไป คงไม่มีใครคัดค้านเรื่องนิพพานคืออุดมคติสูงสุดของชีวิต
แต่สำหรับพุทธศาสนิกนิกายนิกายซึ่งรวมทั้งความคิดของนิชิเร็นด้วยนั้นถึงแม้จะยอมรับโดยหลักการว่านิพพาน

หรือการบรรลุพุทธภาวะเป็นสิ่งที่มนุษย์พึงปรารถนา แต่ในทางปฏิบัติพุทธศาสนิกชนนายนเน้นการดำเนินชีวิตที่มีอุดมคติของพระโพธิสัตว์เป็นแนวทางมากกว่าการมุ่งสู่นิพพานของปัจเจกบุคคล ตราบใดที่สรรพสัตว์ทั้งปวงยังไม่บรรลุพุทธภาวะ พระโพธิสัตว์จึงต้องดำเนินชีวิตในโลกนี้ต่อไปเพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์จนคนสุดท้ายให้หลุดพ้นเสียก่อน

คำสอนของนิชิเรนที่มาจากพระสังฆกรรมปุณทริกสูตรยังคำสอนของคัมภีร์มหายานทั่วไป¹ เกี่ยวกับความคิดเรื่องพระโพธิสัตว์ว่าพระโพธิสัตว์ไม่จำเป็นต้องบำเพ็ญบารมีหกซึ่งเชื่อกันว่าใช้เวลานานนับกัลป์กว่าจะบรรลุพุทธภาวะ ในทางตรงข้ามการมีศรัทธาในวลี “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” เพียงวลีเดียวจะทำให้บุคคลผู้นั้นได้รับประโยชน์ทั้งหลายทั้งปวงตามที่เกิดมาจากการบำเพ็ญบารมีหกและจะบรรลุพุทธภาวะอย่างรวดเร็ว (*Fundamentals of Buddhism* 1993: 26) อิกะตะให้คำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องบารมีหกไว้ดังนี้

ขอให้ข้าพเจ้าได้อธิบายเรื่องบารมีหกอย่างละเอียด มีการปฏิบัติแบบต่าง ๆ หกแบบซึ่งพระโพธิสัตว์ในพุทธศาสนิกนายนายนต้องกระทำเพื่อบรรลุพุทธภาวะ มีแม้กระทั่งพระสูตรทั้งพระสูตรที่อธิบายเรื่องนี้โดยเฉพาะและถือว่าเป็นการปฏิบัติที่สำคัญมาตั้งแต่อดีตกาล คำว่า “ปารมิตา” เป็นคำมาจากภาษาสันสกฤตหมายถึง “ความรอด” หรือ “มาถึงอีกฝั่งหนึ่ง” “ฝั่งนี้” คือสภาพชีวิตของปุถุชนทั่วไปที่เต็มไปด้วยความทุกข์และความลุ่มหลง ขณะที่อีกฝั่งหนึ่งก็คือนิพพานหรือสภาพชีวิตของการตรัสรู้ [พระโพธิสัตว์] ต้องปฏิบัติบารมีหกทุกบารมีเพื่อข้ามไปสู่ฝั่งแห่งการตรัสรู้ แต่จงอย่ามองข้ามประเด็นต่อไปนี้: ข้อความนี้ในพระสูตรมูริโยกิ (J-Muryogikyo) [อมิตารกสูตร] สอนว่าผู้ที่บูชาจากภูตลับ [“นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว”] นี้ ไม่จำเป็นต้องบำเพ็ญบารมีหกที่เข้มงวด แต่พวกเขาจะได้รับประโยชน์ทั้งหลายที่พึงได้เองโดยธรรมชาติ

(Ikeda 1987: 226)

อิกะตะยกตัวอย่างการให้ทานซึ่งเป็นบารมีข้อแรกสำหรับพระโพธิสัตว์ดังต่อไปนี้

... การให้ทานมีสามประเภทคือการให้ทานที่เป็นทรัพย์หมายถึงการให้วัตถุสิ่งของ การให้ทานที่เป็นธรรมะหมายถึงการเทศนาสั่งสอนพระธรรม และการให้ทานที่เป็นความกล้า (*fearlessness*) หมายถึงการขจัดความกลัวออกไปและให้ความสงบทางจิต ข้าพเจ้าจะไม่อธิบายในรายละเอียดแต่ต้องการให้พวกท่านระลึกไว้ว่าการให้วัตถุทานไม่ใช่วิธีการทำทานเพียงวิธีเดียว พุทธศาสนิกชนถือว่าการทำทานที่ยิ่งใหญ่คือ การเทศนาสั่งสอนธรรมะหรือการขจัดความกลัวออกไปและให้ความสงบทางจิต...

¹ ในคัมภีร์ฝ่ายมหายานกล่าวถึง “พระโพธิสัตว์” ว่าเป็นผู้บำเพ็ญบารมีหกซึ่งประกอบด้วยทาน ศีล ขันติ วิริยะ สมาธิ ปัญญาหรือบารมีสิบ ซึ่งเพิ่ม อุบายะ ปณิธาน พละ และญาณ อีกสี่บารมี (โปรดดู Har Dayal, *The Bodhisattva Doctrine in Buddhist Sanskrit Literature*, Delhi: Motilal Banarsidass, 1975, pp. 165-269).

. . . จงจำไว้ว่าในพุทธศาสนานั้นการให้ทานที่เป็นธรรมและความกล้าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด การที่เราปฏิบัติศรัทธา “เผยแพร่และแนะนำ” บรรยาย ชี้แนะเพื่ออธิบาย และแนะนำ พุทธศาสนาแก่บุคคลอื่นก็คือ ธรรมทาน ซึ่งรวมถึงการให้ทานที่เป็นความกล้าด้วย เมื่อท่านมีศรัทธาในกฎลึกลับ การทำทานย่อมต้องการความกล้า แน่แน่นอนว่าจิตวิญญาณที่เป็นหลักเบื้องต้นของพุทธศาสนาคือความกรุณา (compassion) ท่านประธานโทะคะผู้ล่วงลับไปแล้วได้กล่าวไว้ว่า “พวกเราคือปุถุชนที่เป็นมตะ แม้พวกท่านจะพูดถึงการกระทำที่แสดงออกซึ่งความกรุณา แต่การพูดนั้นง่ายกว่าการกระทำ ความกล้าต้องไปพร้อม ๆ กับ ความกรุณา ความกล้าจะนำไปสู่ความกรุณา” งานเผยแพร่ศรัทธาอย่างหาญกล้าและปราศจากความหวาดหวั่นของพวกท่านในสภาวะที่อาจเป็นอันตรายต่อตัวท่านได้นั้นก็คือการกระทำที่เปี่ยมด้วยความกรุณา. . .

(Ikeda 1987: 227-8)

ในพระสังฆธรรมปุณทริกสูตรกล่าวถึงพระโพธิสัตว์จำนวนมากมายเหลือคณานับจุเกิดตายในแม่น้ำคงคาปรากฏขึ้นมาจากรอยแยกในพื้นที่พิภพ โดยมีพระโพธิสัตว์สี่องค์เป็นประธานในที่ประชุม บรรดาพระโพธิสัตว์จำนวนมากเหล่านั้นพากันทูลพระพุทธเจ้าว่า

โอ พระศาสดาเจ้า หลังจากพระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ข้าพระองค์ทั้งหลาย จะเผยแพร่พระสูตรนี้ไปทุกหนทุกแห่งทั้งในพุทธเกษตรทั้งหลายและในโลกธาตุนี้ซึ่งพระองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ทำให้จึงเป็นเช่นนั้นนะหรือพระเจ้าข้า ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าข้าพระองค์ทั้งหลายปรารถนาจะได้รับซึ่งพระธรรมที่พิเศษ แท้จริงและบริสุทธิ์ และยังปรารถนาที่จะเก็บรักษา อ่าน ท่อง เผยแพร่ คัดลอก และบูชาพระสูตรนี้พระเจ้าข้า . . .

(Watson, tr. 1993: 272)

ณ บัดนั้น พระศาสดาเจ้าจึงรับสั่งแก่พระโพธิสัตว์ มหาสัตว์วิเศษจาวจร ซึ่งเป็นใหญ่ในบรรดาพระโพธิสัตว์ มหาสัตว์ทั้งหลายที่ติดตามมาเป็นขบวนมโหฬาร เป็นผู้นำขบวนพระโพธิสัตว์ มหาสัตว์ ว่า “ดีแล้ว วิเศษจาวจร ดีแล้ว นั่นคือสิ่งที่ท่านต้องทำเพื่อประโยชน์ แต่พระธรรมจักรนี้ [พระสังฆธรรมปุณทริกสูตร] สืบไป

(Hurvitz, tr. 1976: 398-9)

นิชิเร็นได้กล่าวถึงหน้าที่ในการเผยแพร่พระสังฆธรรมปุณทริกสูตรของตนว่าเสมือนกับงานของพระโพธิสัตว์ใจเจียวในฐานะผู้นำพระโพธิสัตว์บนพื้นพิภพ ที่ต้องปกป้อง คุ้มครอง รักษา สืบทอด เผยแพร่ และบูชาพระสูตรนี้ในสมัยธรรมะปลาย ซึ่งก็คือ “นัมเมียวโฮเร็งงะเคียว” นั่นเอง คำสอนของนิชิเร็นเรื่องการปฏิบัติเพื่อผู้อื่นเช่นเดียวกับที่พระโพธิสัตว์ใจเจียวกระทำในพระสังฆธรรมปุณทริกสูตรปรากฏในธรรมนิพนธ์หลายเรื่องของนิชิเร็น ตัวอย่างเช่นใน “Persecution by Sword and Staff” นิชิเร็นกล่าวไว้ดังนี้

บทยฺจุท์ซุ [บทที่ 15 ของพระสังฆธรรมปฺนทริกสูตร] อธิบายบางอย่างเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าด้วย เนื่องจากบทนี้กล่าวไว้ว่าพระโพธิสัตว์ใจเจียว และพระโพธิสัตว์พระองค์อื่น ๆ จะปรากฏพระองค์ในสมัยธรรมะปลายเพื่อเผยแพร่วรรณกัณฑ์ของนัม-เมียวโฮ-เร็งเงะ-เคียว⁹ ข้าพเจ้า นิชิเร็น ได้ปรากฏตนก่อนหน้าใคร ๆ ทั้งสิ้น ช่างทำให้มั่นใจว่าข้าพเจ้าจะได้รับการสรรเสริญโดยพระโพธิสัตว์ทั้งหลายที่มีจำนวนดุจเม็ดทรายในแม่น้ำคงคาทั้งหกหมื่นสาย! ขอให้เป็นที่นินทา ท่านจงอุทิศตนให้กับพระสังฆธรรมปฺนทริกสูตรและมีศรัทธาต่อคำสอนในพระสูตรนั้น แต่อย่าเชื่อคำสอนเพียงลำพังผู้เดียว จงกระตุ้นผู้อื่นให้กระทำอย่างเดียวกันด้วย . . .

(Yampolsky, ed. 1996: 487)

ส่วนในเรื่อง “The Farther the Source, the Longer the Stream” นิชิเร็นได้กล่าวถึงความยากลำบากในการเข้าใจคำสอนในพระสังฆธรรมปฺนทริกสูตรและอุปสรรคที่ต้องเผชิญในการเผยแพร่อำนาจเหล่านั้น ในขณะเดียวกันก็พยายามให้กำลังใจแก่ผู้นับถือพระสังฆธรรมปฺนทริกสูตรมิให้เกิดความย่อท้อในการปฏิบัติและเผยแพร่งาน “นัมเมียวโฮเร็งเงะเคียว” นิชิเร็นได้อธิบายไว้ดังนี้

พระสังฆธรรมปฺนทริกสูตรนี้ยากที่จะเชื่อยิ่งกว่า(พระพุทธเจ้าศากยมนี) และดังนั้นในพระสูตรนี้เองได้กล่าวไว้ว่า “. . . เป็นสิ่งที่ยากที่สุดที่จะเชื่อและเข้าใจได้” นอกจากนี้การประทัดประหารในสมัยธรรมะปลายก็มีมากและรุนแรงกว่าในสมัยพระพุทธเจ้าศากยมนี . . .

. . . กำลังของศัตรูที่สำคัญ¹⁰ ก็ถูกปราบไปแล้ว ส่วนที่เหลือก็ไม่มีอาจสู้กับข้าพเจ้าได้ ขณะนี้ถึงเวลาที่พระพุทธเจ้าได้ทรงทำนายไว้แล้วว่า: “ในช่วงห้าร้อยปีสุดท้าย” “จุดเริ่มต้นของสมัยธรรมะปลาย” และในช่วงเวลาตามที่ปรากฏในพระสูตรนี้ “โลกนี้จะยิ่งเลวร้ายลงไปอีกเท่าไรหลังจากพระองค์ดับขันธปรินิพพานไปแล้ว” ถ้าคำทำนายของพระพุทธองค์ไม่ผิดพลาด นักปราชญ์จะต้องปรากฏขึ้นในโลกนี้อย่างแน่นอน . . .

ถ้าเช่นนั้นเราจะรู้จักนักปราชญ์แห่งสมัยธรรมะปลาย ได้อย่างไร พระสูตรกล่าวไว้ว่าผู้ที่สั่งสอนและศรัทธาในพระสังฆธรรมปฺนทริกสูตรคือพระธรรมทูตของพระพุทธเจ้า กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ใครก็ตามที่ศรัทธาในพระสังฆธรรมปฺนทริกสูตรแปดเล่ม หรือหกเล่ม หรือเล่มเดียว หรือบทเดียว หรือ แม้แต่วลีเดียว หรือผู้ที่สวดได้โมะกุ ก็คือพระธรรมทูตของ

⁹ ตัวอักษรทั้งห้าคือ “เมียวโฮเร็งเงะเคียว” โดยยกเว้น คำว่า นัม หรือ นะมุ หรือ นะโม ในภาษาไทย ที่เป็นคำขึ้นต้นในการสวดบูชาพระสูตรนี้

¹⁰ พระสังฆธรรมปฺนทริกสูตร บทที่ 10

¹⁰ ศัตรูในที่นี้หมายถึงคำสอนนอกรีตต่าง ๆ ในพุทธศาสนา รวมทั้งคำสอนของนิกายฉิงงง (J-Shingon) สุชาวตี เซ็น และริทซุ (J-Ritsu) ซึ่งขัดแย้งกับพระสังฆธรรมปฺนทริกสูตร

พระพุทธเจ้า ผู้ที่ต้องทนทุกข์จากการประหัตประหารและศรัทธาพระสูตรนี้ตั้งแต่แรกจน
วินาทีสุดท้ายก็ได้ชื่อว่าเป็นพระธรรมทูตของพระพุทธเจ้าเช่นเดียวกัน

(The Major Writings of Nichiren Daishonin Vol. 3 1985: 288-90)

เมื่อกล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่าตามพระคัมภีร์ของกลุ่มโซกะกั๊กไก่นั้น การทำตามปณิธานของพระ
โพธิสัตว์โจเงียวซึ่งเปี่ยมด้วยความกรุณาเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของพระโพธิสัตว์ ซึ่งได้แก่การเผยแพร่คำสอน
ในพระสัทธรรมปุณฑริกสูตรนั่นเอง ไม่ว่าจะมีความยากลำบากหรือต้องเผชิญกับอุปสรรคสักเพียงใดก็ตาม
เมื่อพระโพธิสัตว์โจเงียวตามที่ปรากฏในพระสัทธรรมปุณฑริกสูตรคือผู้นำของเหล่า “พระโพธิสัตว์บนพื้นพิภพ”
สมาชิกกลุ่มโซกะกั๊กไกทั้งหมดจึงเปรียบตนเองเสมือนกับบรรดา “พระโพธิสัตว์บนพื้นพิภพ” ซึ่งร่วม
มือร่วมใจกันอย่างแข็งขันในการเผยแพร่พระสัทธรรมปุณฑริกสูตรเพื่อความสุขของสรรพสัตว์ การกระทำเช่น
นี้สำหรับสมาชิกกลุ่มโซกะกั๊กไกคือการขยายหลักความกรุณาและความปรารถนาดีไปยังมนุษยชาติทั้งหมด ซึ่ง
ในท้ายที่สุดจะนำมาซึ่งความสุขของสังคมและโลกโดยส่วนรวม ดังที่อิเคดะได้บรรยายเกี่ยวกับธรรมนิพนธ์
ของนิชิเรนเรื่อง “The True Entity of Life” ดังนี้

นิชิเรน ไดโหมนินกล่าวว่าถ้าท่านเป็นหนึ่งในบรรดาพระโพธิสัตว์บนพื้นพิภพแล้วละก็ ตาม
หลักความเป็นหนึ่งเดียวกันของครูกับศิษย์ ลูกศิษย์ของท่านทุกคนก็ต้องเป็นพระโพธิสัตว์
บนพื้นพิภพด้วย พระโพธิสัตว์บนพื้นพิภพไม่กระทำการต่าง ๆ เฉพาะที่ถูกบอกให้ทำ แต่
จะมอบทั้งชีวิตไว้กับกฎสี่สิบซึ่งปรากฏอยู่ในชีวิตของจักรวาล ดังนั้นเมื่อหน้าหรือต้นไม้
เจริญงอกงามจากผืนดินได้ด้วยตนเองฉันใด พระโพธิสัตว์ก็สวดโคมะกุด้วยใจสมัครและ
เมื่อแผ่ประโยชน์เพื่อให้สังคมมีความสุขและโลกมีสันติภาพฉันนั้น

(Ikeda 1987: 52)

ในพระคัมภีร์ของกลุ่มโซกะกั๊กไก ชีวิตที่เป็นอุดมคติจึงเป็นชีวิตที่พร้อมด้วยความกรุณาและความ
รักต่อมวลมนุษยชาติ ทั้งนี้โดยมีชีวิตของนิชิเรนเป็นแบบอย่างซึ่งจะทำให้จุดหมายปลายทางคือการเผยแพร่
ธรรมโพศาลบรรลุผลสำเร็จ ถ้าจุดหมายของปัจเจกชนคือการเผยแพร่ธรรมโพศาลซึ่งเชื่อว่าจะนำไปสู่การสร้าง
สังคมที่ดี คำถามต่อไปคือสังคมที่ดีมีลักษณะอย่างไร

สังคมในอุดมคติ

ความคิดของนิชิเรนเรื่องสังคมที่ดีและผู้ปกครองที่ดีปรากฏเป็นครั้งแรกในข้อเขียนเรื่อง การเผยแพร่
พุทธธรรมที่แท้จริงเพื่อสันติสุขของชาติ (ริชโองังโกะคุรอน J-Risshō Ankokuron) จุดมุ่งหมายของนิชิเรนใน
ข้อเขียนนี้คือต้องการให้ผู้ปกครองประเทศและรัฐบาลของโซกูโนในสมัยคะมะคุระรู้ตระหนักถึงสาเหตุของความ
ไม่สงบของชาติบ้านเมืองว่าเกิดมาจากความเชื่อในศาสนาที่ผิด และดูหมิ่นพระธรรมคำสอนที่แท้จริงของ
พระพุทธเจ้าซึ่งได้แก่พระสัทธรรมปุณฑริกสูตร นิชิเรนเสนอให้ผู้คนทุกหมู่เหล่าไม่ว่าจะเป็นกษัตริย์ ข้าราชการ
บริวาร ขุนนาง รัฐบาล และประชาชนทั่วไปหันกลับมานับถือบูชาพระสัทธรรมปุณฑริกสูตรและสวด

“นมเมียวโงะเร็งเงะเคียว” เพราะเป็นพระสูตรที่เป็นคำสอนสุดท้ายของพระพุทธเจ้าแต่เพียงพระสูตรเดียว

ถึงแม้ว่าเนื้อหาในริชโงะอิโงะกุรุนจะมีประเด็นย่อยหลายประเด็นเช่น กล่าวถึงสาเหตุของความไม่สงบของชาติ การดูหมิ่นคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธเจ้า การวิจารณ์โงะเน็นซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งนิกายสุชาวดีและอื่น ๆ แต่ทุกประเด็นมุ่งสู่จุดหมายปลายทางเดียวคือเพื่อเสนอให้ผู้ปกครองประเทศเปลี่ยนใจหันมาบูชาพระสังฆธรรมปุนทริกสูตร ซึ่งเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้ชาติมีความสงบ ปราศจากภัยพิบัติและความหายนะต่าง ๆ ในริชโงะอิโงะกุรุน นิชิเร็นบรรยายสภาพของญี่ปุ่นในสมัยนั้นดังต่อไปนี้

ขณะนี้เราอยู่ในยุคธรรมะปลายซึ่งจะไม่มีพระอรหันต์อีก เพราะภิกษุสงฆ์ทั้งหลายพากันเดินบนทางที่ผิด และหลงลืมวิถีที่ถูกต้อง ผู้คนถูกชักนำไปอย่างมึตมึตอยากที่จะเหยี่ยวารักษาได้ ช่างนำเวทนายีนักที่พวกเขายึดคำสอนผิด ๆ ทั้งผู้ปกครองและราษฎรต่างพากันคิดว่าไม่มีพระสูตรอื่นใดที่ควรแก่การบูชานอกจากพระสูตรของนิกายสุชาวดี . . .

ไม่มีใครไปทำบุญที่วัดซึ่งไม่ได้บูชาพระอมิตาภะและถวายสังฆทานหรือทำบุญตักบาตรกับพระที่ไม่ “สวดพระนามพระอมิตาภะ” วัดต่าง ๆ ทรวดไตรมาสแม้กระทั่งคว้นไฟแทบจะลodayไม่พ้นหลังคากระเบื้องที่มีตะไคร่ขึ้นหนา บริเวณวัดก็มีแต่พงหญ้ารกชัฏ แม้วัดจะตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ก็ไม่มีใครคิดจะซ่อมแซมทำนุบำรุงให้ดีขึ้น ภิกษุสงฆ์ไม่อาจอยู่จำพรรษา แม้กระทั่งเทพยดาก็ละทิ้งไปและไม่หวนกลับมาอีก ทั้งหมดนี้เป็นผลมาจากคำสอนในเซ็นจะกุกุของโงะเน็นแท้ ๆ

ช่างน่าเศร้าใจเสียจริง ๆ ที่ในช่วงเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมาบรรดาผู้คนนับหมื่นนับแสนหลงมกมายอยู่กับสิ่งผิด ๆ และหิ้งคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธเจ้าไป พวกเขาสิ้นพระธรรมคำสอนที่สำคัญ ช่างกลับไปชื่นชมคำสอนที่ออกนอกกลุ่มนอทาง เมื่อเป็นเช่นนี้เหล่าเทพยดาอารักษ์จะไม่ซึ่งเคียดได้อย่างไร ถ้าคนเราทิ้งสิ่งที่ถูกต้องแล้วไปรับสิ่งผิด ๆ โลกนี้จะหนีจากสิ่งชั่วร้ายไปได้อย่างไร . . .

(The Major Writings of Nichiren Daishonin, Vol. 2. 1995: 19-20)

วิธีแก้ไขสภาพของสังคมให้เป็นสังคมที่ดีจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการแก้ที่ตัวผู้ปกครองก่อนนั่นคือผู้ปกครองในทุกระดับต้องรู้จักหน้าที่ของตนซึ่งก็คือการสืบทอด รักษา และปกป้องคุ้มครองธรรมะที่แท้จริงหน้าที่นี้มีใช้หน้าที่โดยตรงของภิกษุและภิกษุณีตามที่คนมักเข้าใจกัน เพราะบุคคลเหล่านี้ไม่มีอำนาจและกำลังเพียงพอในการปกป้องคุ้มครองพระธรรม ผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้นำในเรื่องดังกล่าวเพื่อให้สังคมและประเทศชาติเกิดความสงบและร่มเย็นเป็นสุข นิชิเร็นกล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ ริชโงะอิโงะกุรุน โดยยกหลักฐานจากพระสูตรต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ในพระสูตรนินโน [ปรัชญาปารมิตาสุตระ] อ่านได้ดังนี้

พระพุทธเจ้าตรัสแก่พระเจ้าประเสนจิต (ปเสนทิโกศล) ดังนี้: การสืบทอดพระธรรมคำสอนควรเป็นหน้าที่ของกษัตริย์มากกว่าเหล่าภิกษุหรือภิกษุณี เพราะว่าภิกษุและภิกษุณีไม่มีอำนาจมากเท่ากษัตริย์ . . .

มีคำอธิบายไว้ในพระสูตรโคจุกุ (มหาสังฆตสูตร) ดังนี้

ถึงแม้ว่ากษัตริย์ซึ่งในอดีตชาติอันนับไม่ถ้วนเคยทำบุญ ให้ทาน รักษาศีล และบำเพ็ญบารมี ถ้าละเลยและไม่ปกป้องคุ้มครองพระธรรมทั้ง ๆ ที่รู้ว่าพระธรรมกำลังถูกทำลาย บุญกุศลที่ทำไว้ก็จะหมดไปในไม่ช้า กษัตริย์นั้นจะประจวบและเมื่อสิ้นพระชนม์แล้ว ก็จะไปเกิดในอเวจี มเหสี มกุฎราชกุมาร ชุนนางผู้ใหญ่ ข้าราชการบริหารทั้งฝ่ายทหาร และพลเรือน เจ้าเมือง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และข้าราชการทุกหมู่เหล่าจะประสบชะตากรรมแบบเดียวกัน . . .

(The Major Writings of Nichiren Daishonin, Vol. 2.1995: 10)

ดังนั้นสังคมในอุดมคติจึงเป็นสังคมที่มีพุทธศาสนานิกายนิชิเร็นเป็นรากฐาน และการจะเปลี่ยนสังคมให้เป็นสังคมพุทธศาสนาแบบที่นิชิเร็นเสนอไว้ได้ต้องเริ่มต้นจากผู้ปกครองสังคมหรือผู้ปกครองประเทศก่อน นั่นหมายความว่าผู้ปกครองที่จำเป็นจะต้องเป็นผู้ปกครองที่นับถือพุทธศาสนานิกายนิชิเร็นด้วยเช่นกัน และสังคมที่ดีที่มีสันติภาพและความสงบสุขของประชาชนจะเกิดขึ้นได้เมื่อยกเลิกศาสนาอื่น ๆ และหันมานับถือพระสัทธรรมปุณฺฑริกสูตรแต่เพียงอย่างเดียว

เมื่อหันกลับมาพิจารณาจุดหมายและหลักการของเอสจีไอ จะพบว่าความคิดของนิชิเร็นเกี่ยวกับรูปแบบของสังคมที่ดีเป็นเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังความคิดของอิเกะตะและกิจกรรมทางสังคมของสมาชิกรวมทั้งโซกะกั๊กโกแทบทั้งสิ้น ถ้าจะกล่าวอย่างกว้าง ๆ สังคมที่พึงปรารถนาตามที่กลุ่มโซกะกั๊กโกเสนอคือ สังคมที่มีหลักมนุษยนิยม (humanism) เป็นรากฐานสำคัญ สังคมที่มีแนวคิดแบบมนุษยนิยมเป็นหลักในที่นี้ได้แก่สังคมที่สร้างสันติภาพ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม และเสริมสร้างการศึกษาเพื่อความสุขของมวลมนุษยชาติ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติหรือแบ่งแยกในทุกด้าน ทั้งนี้โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของพุทธศาสนาที่ให้ ความสำคัญแก่คุณค่าของชีวิต

จากข้อเขียนและ “บทสนทนา” ต่าง ๆ ดูเหมือนว่าอิเกะตะมี “ท่าที” และ “น้ำเสียง” ในการอธิบายภาพของสังคมที่ดีต่างกันบ้างในช่วงทศวรรษที่ 80 กับทศวรรษที่ 90 กล่าวคือในช่วงทศวรรษที่ 80 อิเกะตะเน้นพันธกิจของกลุ่มโซกะกั๊กโกในการเผยแพร่ธรรมไพศาลด้วยการ “เผยแพร่และแนะนำ” ความคิดของนิชิเร็นอย่างเต็มที่เพื่อการสร้างสังคมที่ดีโดยส่วนรวม ตัวอย่างเช่นในการบรรยายเกี่ยวกับธรรมนิพนธ์ของนิชิเร็น อิเกะตะกล่าวว่า

พระโพธิสัตว์บนพื้นพิภพเป็นตัวแทนของสภาพชีวิตที่ปฏิบัติงานเพื่อการเผยแพร่กฎสี่ลัษ [นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว] นี้ พวกเขาคือพระโพธิสัตว์ที่อุบัติขึ้นมาจากพื้นพิภพในพิธีฉลอง

พระสังฆราชมุนีพรหมสุทร เพื่อปฏิบัติพันธกิจในการเผยแผ่พระพุทธธรรมที่ถูกต้องในยุคธรรมะปลายที่เต็มไปด้วยความขวานผ่าซาก พระโพธิสัตว์บนพื้นพิภพสามารถหาเหตุผลเบื้องหลังในการอุทิศตนด้วยดวงจิตที่แน่วแน่เพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธที่ถูกต้อง พวกเขาเหล่านั้นจะเข้าถึงสภาพชีวิตดั้งเดิมได้เมื่อเขาดำเนินพันธกิจต่อไป นิชิเร็น ไดโณนิน สอนพวกเราว่าจากการเปรียบเทียบดังกล่าวทำให้เห็นว่างานที่หนักหน่วงซึ่งตั้งอยู่บนฐานการรู้ตระหนักในพันธกิจของการเผยแผ่ธรรมไพศาลเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งสำหรับพวกเรา . . .

(Ikeda 1987: 278-9)

ส่วนความคิดของอิเกะคะที่ปรากฏในข้อเขียน และการบรรยาย รวมทั้งใน "บทสนทนา" กับบุคคลสำคัญ ๆ ในช่วงทศวรรษที่ 90 จะมีลักษณะที่เน้นความร่วมมือกันระหว่างสังคมและประเทศต่าง ๆ มากขึ้น ความคิดเรื่องสันติภาพ การต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์และสงคราม รวมทั้งการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน การศึกษา และวัฒนธรรมได้ยกขึ้นมาเป็นข้อเสนอก่อนที่จะนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมในสหัฐวรรษที่สามในอนาคต ขณะเดียวกันก็ลดการนำเสนอความคิดที่ว่าพุทธศาสนาของนิชิเร็นเป็นเพียงความเชื่อที่ถูกต้องลงไป ในหลายบริบทจะพบว่าอิเกะคะใช้เพียงคำว่า "พุทธศาสนา" และ "พุทธศาสนามหายาน" อย่างกว้าง ๆ เท่านั้นเช่น

ตั้งแต่เริ่มแรกปรัชญาของพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับสันติภาพและสันตินิยม การเน้นเช่นนั้นโดยหลักใหญ่ ๆ เป็นการถอดออกมาจากการปฏิเสธเรื่องความรุนแรง และรวมกับการมุ่งไปที่การใช้บทสนทนาและอภิปรายในฐานะที่เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ชีวิตของพระพุทธเจ้าศากยมุนีก็เป็นตัวอย่างที่ดีเกี่ยวกับเรื่องนี้ . . .

(Ikeda 1996: 154)

พุทธศาสนาจะสามารถมีบทบาทอย่างไรในการทำให้มนุษยชาติกลับคืนมาสู่ความมีชีวิตชีวาที่สมบูรณ์ดั้งเดิม ในยุคแห่งการฟื้นฟูทางศาสนาที่แพร่หลายอยู่นี้ เราจำเป็นต้องตั้งคำถามอยู่ตลอดเวลาว่า ศาสนาทำให้คนแข็งแกร่งขึ้นหรืออ่อนแอลง ศาสนากระตุ้นให้เกิดความดีหรือความชั่วในตัวคน ศาสนาทำให้คนดีขึ้นหรือฉลาดขึ้นหรือไม่ . . .

(Ikeda 1996: 157)

ถึงแม้ว่า "ท่าที" และ "น้ำเสียง" ของผู้นำกลุ่มโซกะกั๊กโกเกี่ยวกับการสร้างสังคมอุดมคติจะอ่อนลงและมีลักษณะประนีประนอมมากขึ้น แต่ในส่วนลึกแล้วการยืนยันคำสอนของนิชิเร็นและพระสังฆราชมุนีพรหมสุทรว่าเป็นสารัตถะของมนุษยชาติที่แท้จริงไม่เคยเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือที่มียุติแฝง ในทุกบริบทที่มีการกล่าวถึงพุทธศาสนามหายานในการสร้างสังคมที่ส่งเสริมสันติภาพ วัฒนธรรม และการศึกษาย่อมหมายถึง "ศาสนาพุทธของนิชิเร็น" และการบูชาพระสังฆราชมุนีพรหมสุทรเสมอ และเจตจำนงนี้แสดงออกมาโดยผ่านกิจกรรมของกลุ่มโซกะกั๊กโกในทุกรูปแบบ ล่าสุดคือในงาน The 18th World Peace Youth Culture Festival ซึ่งจัดขึ้นที่ประเทศญี่ปุ่นเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2541 ได้แสดงให้เห็นอุดมการณ์ในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีของมนุษยชาติในศตวรรษหน้า ดังข้อความต่อไปนี้

วีรบุรุษของเรายังคงทำทนายการปฏิวัติมนุษยชาติของพวกเขาต่อไป ชัยชนะของเขาเหล่านั้นเป็นการปูทางให้ศาสนาพุทธของนิชิเร็นได้กลายเป็นศาสนาที่สำคัญศาสนาหนึ่งในศตวรรษที่ 21 และทำให้ยุคแห่งมนุษยนิยมกลายเป็นความจริงขึ้นมา กิจกรรมของเขา ณ บัดนี้แสดงให้เห็นการกลับไปสู่การรังสรรค์ศตวรรษแห่งชัยชนะสำหรับประชาชนทั้งปวง

(Soaring Toward Victory 1998)

บทสรุป

ความสำคัญของนิชิเร็นไม่ได้อยู่เพียงแค่เป็นผู้ที่นำพระสังฆธรรมปุณทริกสูตรออกมาเผยแพร่และทำให้เป็นที่รู้จักกันมากขึ้นในวงการพุทธศาสนาหายานในสมัยคะมะคุระเท่านั้น แต่ทั้งชีวิตและความคิดของนิชิเร็นได้กลายเป็นอุดมคติและหลักการสำคัญที่อยู่เบื้องหลังการเผยแพร่คำสอนของพระสังฆธรรมปุณทริกสูตรของกลุ่มโซกะกั๊กโกซึ่งเป็นกลุ่มศาสนาใหม่ที่มีศักยภาพสูงและมีระบบการเผยแพร่ธรรมที่มีประสิทธิภาพมากเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่นในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามมีข้อที่น่าจะพิจารณาเพิ่มเติมในที่นี้คือความคิดเรื่องพระโพธิสัตว์บนพื้นพิภพและความคิดเรื่องสันติภาพ

ขณะที่นิชิเร็นเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตของตนเองกับวิถีของพระโพธิสัตว์โจเงียวซึ่งเป็นผู้นำของเหล่าพระโพธิสัตว์ที่ปรากฏขึ้นมาจากใต้พื้นพิภพเพื่อเผยแพร่พระสังฆธรรมปุณทริกสูตร บรรดาสมาชิกกลุ่มโซกะกั๊กโกก็เปรียบตนเองกับพระโพธิสัตว์ที่ปรากฏขึ้นมาจากพื้นพิภพเพื่อทำให้พันธกิจของพระโพธิสัตว์โจเงียวบรรลุผล ความพยายามของกลุ่มโซกะกั๊กโกโดยใช่วิธีการต่าง ๆ ใน “การเผยแพร่และแนะนำ” ความคิดของนิชิเร็นและการสวด *ไดโมะกุ* เพื่อเปลี่ยนความเชื่อของบุคคลให้หันมานับถือเพียงพระสังฆธรรมปุณทริกสูตรเท่านั้นเป็นการกระทำที่อ้างว่าวางอยู่บนพื้นฐานของความกรุณาของพระโพธิสัตว์เป็นสำคัญ การกระทำเช่นนั้นโดยหลักการจะมีเป็นการขัดแย้งกับอุดมคติและปณิธานที่แท้จริงของการเป็นพระโพธิสัตว์ดอกหรือ เพราะเมื่อเปรียบเทียบกับพุทธศาสนาหายานโดยทั่วไป พระโพธิสัตว์คือผู้ที่มุ่งสู่พุทธภูมิและทรงไว้ซึ่งความกรุณาอย่างหาที่เปรียบมิได้เพื่อช่วยสรรพสัตว์ให้พ้นจากสังสารวัฏ และความกรุณานี้แสดงออกด้วยการพยายามให้ปุถุชนพัฒนาพุทธภาวะซึ่งมีอยู่แล้วในแต่ละบุคคลให้ปรากฏออกมา พระโพธิสัตว์ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ปราศจากกิเลสตัณหา พระโพธิสัตว์จึงเป็นทั้งแม่แบบแก่ผู้ปฏิบัติและเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของคนทั่วไปที่มุ่งหวังจะช่วยสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์ ดังนั้นจะเป็นไปได้หรือไม่ที่สมาชิกกลุ่มโซกะกั๊กโกในฐานะพระโพธิสัตว์ที่แท้จริงจะช่วยปุถุชนทางจิตวิญญาณตามสภาวะที่เขาเป็นอยู่

อย่างไรก็ตามถ้าสมมุติฐานของการช่วยให้สรรพสัตว์รอดพ้นจากสังสารวัฏจะเป็นไปได้เพียงการสวด *ไดโมะกุ* เท่านั้น ขณะที่วิธีอื่นเป็นวิธีปฏิบัติที่ผิดและควรกำจัดให้หมดไป คงจะมีปัญหาทางสังคมตามมาอีกเช่นกัน นั่นคือปัญหาการอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติอย่างสันติในปัจจุบันนี้จะเป็นไปได้มากน้อยเพียงไร

ถ้าพิจารณาจากทรรศนะของนิชิเร็นตามที่ปรากฏใน *ริชโงะอังโกะกุรอน* ซึ่งถือว่าเป็นข้อเขียนที่นำไปสู่ความคิดเรื่องความสงบสุขของสังคม ก็จะเห็นว่าโครงการเพื่อสันติภาพต่าง ๆ ในโลกปัจจุบันเป็นสิ่งที่เข้ากับความคิดเรื่อง “การเผยแพร่และแนะนำ” ของนิชิเร็นได้ยากโดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิพากษ์วิจารณ์ภายใน

อย่างรุนแรงและการให้ลงโทษภิกษุสงฆ์และผู้ศรัทธาในนิกายอื่นดูจะแตกต่างกับความคิดของอิเกดะที่ถือว่าหลักการที่อยู่เบื้องหลัง “ความรุ่งเรืองของชาติ” ได้แก่ “การเคารพชีวิตและมนุษยชาติ และหลักสันติภาพอย่างสมบูรณ์” (Ikeda 1977: 23) หลักการดังกล่าวปรากฏชัดเจนในวัตถุประสงค์ขององค์กร*เอสจีไอ* ส่วนการโจมตีวิพากษ์วิจารณ์นิกายอื่นอย่างรุนแรงของนิชิเร็นไม่น่าจะนำไปสู่สันติภาพ ณ ที่ใด ๆ ในโลกนี้ ในทางตรงกันข้ามอาจนำไปสู่ความแตกร้างในสังคมได้มากกว่า

ในปัจจุบัน “การเผยแพร่และแนะนำ” การสวดไดโมะกุของกลุ่มโซกะกั๊กไกยังดำเนินคู่ขนานไปกับการต่อต้านสงครามและอาวุธนิวเคลียร์ รวมทั้งกิจกรรมทางสังคมสงเคราะห์และการช่วยเหลือผู้ลี้ภัยในประเทศต่างๆ ถึงแม้ว่าการกระทำของกลุ่มโซกะกั๊กไกดูเหมือนจะไม่ตรงกับความคิดที่แท้จริงของนิชิเร็นในเรื่องสันติภาพและความสงบสุขของชาติตามที่ปรากฏในข้อเขียนเรื่อง*ริชโดเอ็งโกะกุนนิก* แต่ก็น่าจะเป็นการสานต่ออุดมการณ์เดิมอยู่ในแง่ของการสร้างสังคมที่นับถือ*พระสัทธรรมปุณทริกสูตร* ขณะเดียวกันก็เป็นการปรับเปลี่ยนทิศทางของกลุ่มเสียใหม่ รวมทั้งหาวิธี “การเผยแพร่และแนะนำ” ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกในปัจจุบันด้วย นอกจากนั้นเพื่อความอยู่รอดของกลุ่มในสังคมหลายหลาก (pluralistic society) และเพื่อการยอมรับในระดับนานาชาติ กลุ่มโซกะกั๊กไกคงจะต้องยอมรับความจริงที่ว่า การสวดไดโมะกุไม่ใช่ “มรรควิธีเดียว” ในการช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้ได้มาซึ่งความสุขและพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

Brannen, Noah S.

1968 *Soka Gakkai: Japan's Militant Buddhists*. Richmond: John Knox Press.

Dayal, Har

1975 *The Bodhisattva Doctrine in Buddhist Sanskrit Literature*, Delhi: Motilal Banarsidass.

Gage, Richard L., tr. and ed.

1995 *Choose Peace: A Dialogue between Johan Galtung and Daisaku Ikeda*. London: Pluto Press.

Hurvitz, Leon, tr.

1976 *Scripture of the Lotus Blossom of the Fine Dharma*. New York: Columbia University Press.

Ikeda, Daisaku

1984 *Buddhism in Action*. Vol. 1. Tokyo: Nichiren Shoshu International Center.

1987 *Selected Lectures on the Goshō*. Vol. 1. Tokyo: Nichiren Shoshu International Center.

1996 *A New Humanism*. New York: Weatherhill.

1998 *Humanity and the New Millennium: From Chaos to Cosmos (1998 Peace Proposal)*. Tokyo: The Soka Gakkai.

Kasahara, Kazuo

1967 "Soka Gakkai and Komeito: The Advance of a New Religion into Politics." *Japan Quarterly*, XVI.

McFarland, H. Neill

1967 *The Rush Hour of the Gods: A Study of New Religious Movements in Japan*. New York: Macmillan Company.

Nichiren Shoshu International Center

1993 *Fundamentals of Buddhism*. 3rd ed. Tokyo.

1995 *The Major Writings of Nichiren Daishonin*. Vol. 2.

Sansom, George

1952 *Japan: A Short Cultural History*. Stanford: Stanford University Press.

Snow, David A.

1993 *Shakubuku: A Study of the Nichiren Shoshu Buddhist Movement in America, 1960-1975*. New York: Garland Publishing, Inc.

Soka Gakkai International Office

1996 *Soka Gakkai International*. Tokyo: Soka Gakkai.

1998 *Soaring Toward Victory*.

Toda, Jōsei, ed.

1964 *The Philosophy of Value (Kachiron)*. Tokyo: Seikyo Press.

Watson, Burton, tr.

1993 *The Lotus Sutra*. New York: Columbia University Press.

Yampolsky, Philip B., ed.

1996 *Letters of Nichiren*. New York: Columbia University Press.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย